

Щоб вирішити це завдання необхідно вивчити кому і яка інформація необхідна, в які терміни та в якій формі її потрібно подавати. Інформація також повинна бути відповідним чином систематизована.

Недоліком системи бухгалтерського обліку як основного постачальника економічної інформації слід визнати слабку прив'язку її до конкретних умов управління підприємством. Система бухгалтерського обліку повинна залежати від організаційної структури управління [3, 50].

У зв'язку із зазначеним на підприємствах необхідно також визначити зміст і обсяг облікової інформації, від якої буде залежити рівень забезпечення керівництва інформацією з метою активного управління їх діяльністю.

IV. Висновки. Оскільки на практиці дуже часто виникає необхідність здійснювати вибір

між вимогами різних користувачів, тому задача полягає в досягненні відповідного балансу між ними для того, щоб успішно реалізувати мету бухгалтерського обліку.

1. *Пилипів Н.І.* Проблема розвитку інформативності бухгалтерської звітності // Регіональні перспективи. - № 2-3. -2001.-С. 155-157.

2. *Белоусова І.* Реформування бухгалтерського обліку – важлива ланка економічних перетворень в Україні // Економічний часопис. – 1999. –№ 7-8. –С. 6-9.

3. *Гончарук С.М.* Посилення ролі бухгалтерського обліку в управлінському процесі в умовах ринкових відносинах // Тези міжнародної науково-практичної конференції “Бухгалтерський облік в Україні на початку ХХІ століття”. –26-27 квітня 2001 року. –Львів. Україна – С. 47-52.

The article focuses on the development of information in accounting for reasons of external and internal use.

Кропельницький О. М.

ДЕРЖАВНЕ КАЗНАЧЕЙСТВО УКРАЇНИ Й ОПЕРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ

В статті висвітлена діяльність державного казначейства України в регіоні. Вказано проблеми оперативного управління бюджетними ресурсами та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: фінансова система, фінансові ресурси, казначейське обслуговування, єдиний казначейський рахунок, управління державними коштами (ресурсами), грошові потоки.

I. Вступ. Найважливішим чинником стійкості будь-якої держави є міцна фінансова система, яка здатна швидко реагувати на зміни в економічному і соціальному середовищі, дає змогу оперативно ухвалювати рішення з питань реалізації і поточних, і довгострокових державних програм та сприяє подальшому розвитку національної економіки. Досягти цього можна лише за допомоги вмілого і виваженого управління економічними процесами.

В умовах швидкоплинних економічних змін виникає необхідність ефективно управляти наявними фінансовими ресурсами, здійснювати поточні видатки державного

бюджету в межах його доходів, нагромаджувати грошові ресурси для реалізації державних програм і погашення зобов'язань, мати змогу оперативно реагувати на зміни економічної ситуації, протистояти розпорошенню коштів на чисельних рахунках установ, міністерств, відомств, комерційних банків і, як наслідок, удосконалювати діючу систему виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Тому основним завданням Державного казначейства України є оперативне управління грошовими потоками бюджету з метою підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів.

Від того, яким чином буде організовано роботу Державного казначейства (насамперед такі його функції, як управління ресурсами) залежатимуть і виконання бюджету, і макроекономічні процеси в державі.

Роль Держказначейства в бюджетному процесі взагалі й у виконанні бюджету зокрема на сьогодні набагато вища, порівняно з тими роками, коли діяльність Держказначейства тільки розпочиналась. При цьому слід

враховувати, що будь-яка стратегія розвитку, пов'язана з роботою державного органу виконавчої влади, повинна відповідати меті створення та її фактичним можливостям. Тому подальший розвиток системи Державного казначейства передусім має бути пов'язаний із пошуком і створенням нових механізмів або подальшим їх вдосконаленням. Органи Державного казначейства України в цілому реалізували функцію казначейського обслуговування державного бюджету. Проте на сьогодні серед проблем, які потребують вирішення, є проблема, пов'язана з наявністю залишків на рахунках розпорядників коштів бюджету.

Проблема браку грошових коштів, яка виникає перед державою сьогодні, є результатом їх перерозподілу, замість загальноприйнятого у світі управління ресурсами, що забезпечує здійснення видатків у межах асигнувань, передбачених реальним бюджетом. Крім того, доки видатки не здійснюватимуть бюджетні установи на підставі прийнятих ними в межах бюджетних асигнувань зобов'язань, доти навіть найефективніші з програм будуть реалізовані не повною мірою. Усі ресурси держави повинні працювати максимально ефективно саме на державу, з дотриманням принципу наявності мінімально необхідної суми залишків коштів саме на рахунках Державного казначейства.

II. Постановка питання. Відкриття єдиного казначейського рахунку в Національному банку України – це не просто акція, яка позбавила комерційні банки можливості користуватися вільними бюджетними ресурсами. Це виважений крок, який дає можливість використати переваги статусу учасника системи електронних платежів НБУ (далі СЕП) і поліпшити процес управління державними коштами. За наявності своєчасної і достовірної інформації про надходження до бюджету, здійснені видатки та наявні зобов'язання можна оперативнo ухвалювати рішення щодо розміщення тимчасово вільних залишків або здійснення запозичень.

Одним із механізмів управління ресурсами, що застосовується багатьма казначействами різних країн, є злиття залишків коштів наприкінці дня на єдиному рахунку. Мета цієї дії полягає у залученні коштів для інвестування їх у відповідні інструменти на фінансовому ринку або у визначенні обсягів коштів, які

необхідно залучити. Однак на сьогодні зазначений механізм управління коштами державного бюджету поки що не працює. Питання управління бюджетними коштами слід вирішувати, ефективно поєднуючи інтереси фіскальної та монетарної політики держави.

Здійснення на фінансових ринках операцій з розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів на депозитних рахунках у Національному банку України та установах комерційних банків забезпечить додаткове джерело доходів, що дасть можливість зменшити навантаження на видаткову частину державного бюджету.

Враховуючи важливе значення бюджетного перерозподілу в державі, система управління в галузі бюджетування постійно модернізується, використовуючи вітчизняні надбаня та напрацювання іноземних держав. На тлі загального зростання рівня державних видатків у нашій країні загострилася проблема недостатності бюджетних коштів, яка, своєю чергою, стала каталізатором якісних змін щодо пошуку та вибору оптимальних схем управління грошовими потоками. Останніми роками спостерігається тенденція до зниження загального обсягу фінансових ресурсів, які протікають через бюджетну систему. Так, у більшості розвинених країн світу завдяки бюджету перерозподіляється від 30 до 50 відсотків усього обсягу валового внутрішнього продукту країни. Економічне оновлення об'єктивно потребує зміцнення державного бюджету як основного важеля впливу на ефективний розвиток країни, що прагне побудувати соціально-орієнтовану державну модель, яка відтак має здійснити ефективний перерозподіл бюджетних коштів між центральним і місцевими рівнями.

Звичайно, акумуляція у бюджеті чималих грошових ресурсів створює можливість для забезпечення рівномірного розвитку економіки в цілому на всій території держави. Бюджетні кошти у сукупності з іншими джерелами фінансових ресурсів є підґрунтям для здійснення соціальних перетворень. Окрім того, бюджет має нівелювати соціальні наслідки розшарування громадян за їхнім матеріальним станом, спричинене переходом до ринкових умов господарювання. За цих умов особливого значення набуває здійснення контролю за кругообігом бюджетних коштів для досягнення економічних цілей згідно з чин-

ними законодавчими актами. Нова фінансова структура, стрижнем якої стало Державне казначейство України, на яке покладено завдання касового виконання державного бюджету, спонукала запровадити сучасні підходи до управління бюджетними коштами задля концентрації ресурсів у руках Уряду.

Однак досягти збалансованості бюджету ще не означає повністю збалансувати всі грошові ресурси чи найбільш ефективно їх використовувати у фінансовому обігу. Мета фінансового управління – оптимізація розподілу і використання доходів, а в кінцевому підсумку – підвищення ефективності діяльності кожної бюджетної установи. За дотепер діючою схемою, здійснення видатків, процес проведення платежів розтягується на два-три тижні. І це за умови, що розпорядник коштів не нагромаджує їх на своїх реєстраційних рахунках, а одразу здійснює необхідні видатки. На рахунках органів Державного казначейства України є досить великі постійні залишки коштів.

Вкажемо основні причини утворення значних залишків бюджетних коштів, а саме:

грошові кошти залишаються на рахунках, доки здійснюється їх розподіл між головними розпорядниками, між розпорядниками коштів нижчого рівня, одержувачами коштів;

грошові кошти залишаються на реєстраційних рахунках розпорядників бюджетних коштів в очікуванні розподілу, надходження платіжних доручень і підтвердних документів;

кошти спеціального фонду розпорядників коштів нагромаджуються на спеціальних реєстраційних рахунках для здійснення платежів наступних періодів.

Державне казначейство може безпосередньо оперувати лише залишками коштів на рахунках, відкритих на рівні центрального апарату. Залишки коштів на рахунках обласних управлінь практично недоступні для управління коштами і можуть бути задіяні лише після того, як будуть перераховані на рахунки, відкриті на рівні центрального апарату.

В умовах незначних дохідних джерел і нерівномірності надходження коштів до державного бюджету такий стан справ негативно позначається на виділенні асигнувань для здійснення видатків на соціальні виплати і є неприпустимим.

Це не відповідає нагальним потребам держави і призводить до того, що за умови пос-

тійної нестачі грошових коштів для здійснення видатків державного бюджету значні кошти, наявні в залишках на рахунках, практично вилучено з грошового обігу і не використовуються тривалий час. Одним з основних завдань Державного казначейства є забезпечення урядової політики управління бюджетними коштами, яка повинна бути спрямована на створення такої оптимальної системи оперативного управління державними фінансами, яка забезпечить своєчасні розрахунки за зобов'язаннями держави і сприятиме вирішенню проблеми незбалансованості в часі надходжень і видатків державного бюджету.

Враховуючи об'єктивні обставини на етапі становлення Державного казначейства, поступовість охоплення казначейським виконанням бюджетних видатків, розвивалася і функція управління коштами.

Так, на центральному рівні операції з управління коштами почали проводитися ще 1998 року, коли на поточні видатки спрямовувалися цільові кошти (вони тривалий час не використовувалися) з наступним їх відновленням. Тоді ж було започатковано складання ресурсного балансу та його щоденне корегування. Відсутність на рівні управлінь Державного казначейства фізично єдиного казначейського рахунку (далі ЄКР) не давала можливості збільшувати кількість операцій, пов'язаних з управлінням коштами. Цикл проходження коштів через систему багатьох рахунків не давав можливості оперативними маневрувати, інформація була розпорошена по численних банках, і оперативна база була практично відсутня.

III. Результати. Передумови для докладнішого аналізу схем проходження ресурсів було створено запровадженням обслуговування доходів державного бюджету управліннями Держказначейства. Це дало можливість започаткувати найпростіші операції з управління коштами. Управління коштами загального фонду державного бюджету розпочалося з так званих «безгрошових реєстрів». У подальшому було реалізовано набагато ширший інструментарій управління коштами. Зокрема з'явилася можливість уникнення зустрічних грошових потоків шляхом спрямування доходів, належних до перерахування на центральний рівень, на погашення зобов'язань Державного казначейства України перед територіальними управліннями.

Запровадження фізично єдиного рахунку на рівні обласних управлінь Державного казначейства створило передумови для запровадження процедур з управління наявними грошовими коштами, а також надав змогу зосередити державні кошти в руках однієї юридичної особи і забезпечити:

досконалу базу даних за бюджетними показниками;

щоденне перерахування за призначенням коштів, що надходять до державного та місцевих бюджетів;

розподіл загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів між державним і місцевими бюджетами;

перерахування місцевим бюджетам належних їм коштів відповідно до нормативів і результатів взаєморозрахунків;

дотримання принципу цільового спрямування бюджетних коштів через здійснення попереднього контролю;

надання інформації органам законодавчої влади про здійснені на єдиному казначейському рахунку операції;

оптимальні можливості для прийняття представниками законодавчої та виконавчої влади оперативних рішень щодо використання залишків коштів на єдиному казначейському рахунку;

повну незалежність держави від банківської системи у справі контролю та обліку доходів і платежів.

З 20 липня 2001 року Державним казначейством започатковано управління наявними грошовими коштами, в основі якого лежать кілька принципів:

а) доступність для центрального апарату Державного казначейства ресурсів, які обліковуються на 28 кореспондентських рахунках обласних управлінь Державного казначейства;

б) можливість вільного перерозподілу ресурсів між усіма 28 кореспондентськими рахунками управлінь Державного казначейства в межах ЄКР державного бюджету;

в) можливість уникнення зустрічних грошових потоків між доходами державного бюджету, які акумулюються на відповідній території, та видатками розпорядниками бюджетних коштів, що здійснюються на цій же території;

г) можливість тимчасового залучення для здійснення видатків загального фонду дер-

жавного бюджету всіх наявних (і бюджетних, і небюджетних) ресурсів, які обліковуються на кореспондентських рахунках управлінь Державного казначейства (наприклад, кошти суб'єктів господарювання, фондів, які обслуговуються Держказначейством);

д) виділення асигнувань розпорядниками бюджетних коштів обласного рівня розпорядникам бюджетних коштів районного рівня на підставі інформації про прийняті зобов'язання.

На центральному рівні Державного казначейства здійснюється на регулярній основі складання місячних касових прогнозів із щоденним їх оновленням залежно від стану виконання дохідної частини державного бюджету та динаміки ресурсів на ЄКР. З урахуванням цього здійснюється управління наявними ресурсами в системі Державного казначейства. Можна стверджувати, що, незалежно від моделі доступу до системи електронних платежів Національного банку України та організації ЄКР, Держказначейство запровадило механізми управління коштами в межах системи Держказначейства.

IV. Висновки. Урядова політика управління бюджетними коштами повинна бути спрямована на створення такої оптимальної системи оперативного управління державними фінансами, яка б забезпечувала своєчасні розрахунки за зобов'язаннями держави і сприяла вирішенню проблеми незбалансованості ресурсної і видаткової частин державного бюджету в часі та оперативному вирішенню питання щодо покриття касових розривів, які виникають упродовж бюджетного року.

Процес управління наявними коштами – це досить складний механізм, що пояснюється залежністю функціонування бюджетної системи від двох визначальних чинників. По-перше, від налагодженості бюджетних і міжбюджетних відносин у суспільстві, які ґрунтуються насамперед на виборі правильної і доцільної для країни бюджетної політики. Крім того, важливими є дієвість чинної бюджетної системи, а також чітке бюджетне законодавство.

Для ефективнішого управління грошовими потоками сьогодні проводиться робота з удосконалення казначейської системи виконання бюджету, яка спрямована на ліквідацію зайвих ланок у проходженні бюджетних

коштів шляхом надання управлінням Державного казначейства права здійснення видатків на соціальні виплати за рахунок поточних надходжень у адміністративно-територіальних одиницях області.

Зазначені заходи сприятимуть уникненню невиправданих грошових потоків, дадуть змогу значно підвищити відповідальність розпорядників коштів за їх витрачання та створять умови для оптимізації й ефективного використання та обігу бюджетних коштів.

1. Казначейська справа // *Навчальний посібник* / За редакцією П.Г. Петрушка, О.О. Чечуліної. – К.: АНУ, 2004. – С. 287.

2. Казначейська система // *Навчальний посібник* / За редакцією С.І. Юрія, В.І. Стояна, М.ІІ. Матца. – Тернопіль: “Карт-бланш”. 2002. – С. 590.

3. Чечуліна О.О. Управління державними фінансами // *Казна.* -2002.-№1. – С. 13-15.

4. Огданський О. Консолідація фінансових ресурсів в одній структурі // *Казна.* -2003.-№9.-С. 9-10.

The activity of the state treasury of Ukraine is described. The problems of the operative management of the budget resources and the ways of their solving are given.

Криховецька З. М.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КОРПОРАТИВНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті розглядається одне із потенційних джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні – випуск корпоративних облігацій, досліджуються проблеми та можливості його використання для розвитку реального сектора економіки в умовах ринкової трансформації.

Ключові слова: корпоративна облігація, інвестор, емітент, кредитна історія.

I. Вступ. Перехід економіки України на якісно новий рівень індустріального розвитку та інтенсивний тип відтворення передбачає перш за все ріст інвестиційної діяльності. Саме активізація інвестиційного процесу є тією основною задачею, вирішення якої покликано забезпечити реальні зрушення в економічній структурі суспільства, перехід економіки на ринкові відносини. Забезпечення зростання в інвестиційній сфері в умовах складності перехідного процесу пов'язане здебільшого з пошуком джерел її функціонування. Одним з потенційних витоків додаткових інвестиційних ресурсів є випуск корпоративних облігацій, які характеризуються різноманітною тривалістю обігу, варіюванням обсягів фінансування.

II. Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз стану ринку корпоративних облігацій в Україні, встановлення причин, що негативно впливають на стан його

розвитку, та виявлення факторів, які сприятимуть можливості залучення додаткових коштів підприємствами шляхом випуску облігацій. У процесі дослідження використовуються такі методи: структурно-логічний аналіз (при побудові логіки і структури статті), метод економічного аналізу (при дослідженні факторів впливу на обсяг та структуру ринку облігацій), метод порівнянь (при зіставленні фактичних даних за певний період), методи аналізу та синтезу.

III. Результати. Для підприємств доцільність формування фінансових ресурсів шляхом випуску облігацій пояснюється такими причинами:

1. Облігації дозволяють їх емітенту залучати кошти на фінансовому ринку безпосередньо шляхом розповсюдження облігацій серед юридичних та фізичних осіб, не звертаючись для одержання капіталу до послуг фінансових посередників, таких, наприклад, як комерційні банки. Такий спосіб дає можливість підприємству залучати кредитні ресурси на більш привабливих умовах: на триваліший термін та дешевше (у порівнянні з кредитами банків). Так, у 2001 році компанія “Київстар Джі Ес Ем” здійснила випуск чотирьох серій облігацій на загальну суму 86,95 млн.грн. Дохідність по цих облігаціях становила у гривнях (серії А,С) – 18% річних, в еквіваленті доларів США (серії В,С) – відповідно 11 і 12% річних. Для порівняння процентна ставка за